

УДК 82.09

Вероніка Чотарі

СПЕЦИФІКА ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ СВІТОГЛЯДНИХ СИСТЕМ СХОДУ – ЗАХОДУ В ЛІТЕРАТУРНИХ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯХ БІБЛІЙНИХ ПСАЛМІВ

Оприявнюється багатогранний інтертекстуальний зв'язок між двома жанровими структурами – біблійним та літературним псалмами, який не дозволяє говорити про повне затушовування елементів сакральних оригіналів у новотворах, які, як палімпсест, проступають крізь авторський пласт нової мистецької структури. Окреслюється специфіка заломлення канонічного тексту крізь призму авторського сприйняття; простежуються способи вияву авторської візії у псалмових переосмисленнях.

Ключові слова: псалом, жанр, інтерференція, літературна полісистема, автор.

Книга Псалмів актуалізувалась у різні епохи розвитку літератури та в різних національних контекстах. Це відбувалося, очевидно, тому, що її зміст, тексти значною мірою визначали пам'ять культури, яка, за твердженням Ю. Лотмана, є „інструментом мислення в теперішньому, хоч її змістом є минуле” [13, с. 384]. Зміст культурної пам'яті творить минуле, без якого неможливе осмислення в теперішньому, – це глибинна основа актуального процесу свідомості: „Взаємозв'язок пам'яті культури і її саморефлексії вибудовується як постійний діалог: деякі тексти із хронологічно давніших пластів привносяться в культуру, взаємодіючи з її сучасними механізмами, генерують образ історичного минулого, який переноситься культурою в минуле і вже як рівноправний учасник діалогу впливає на теперішнє” [13, с. 384-385]. Одним із ключових аспектів антропології ХХ століття є осмислення національної специфіки, культурної ідентичності на рівні подібності / відмінності історичних доль різних народів. „Проблема типології культур увібрала в себе цілий комплекс ідей і уявлень: проблема особистості та її свободи, необмеженої волі та влади традицій, влади фатуму і зневаги до цієї влади, активності або пасивності так чи інакше виявилися включеними в конфлікт західної та східної культур” [14, с. 228].

Завдяки своєму географічному розташуванню, слов'янські народи, у тому числі й давні українці, живучи на перетині доріг Схід – Захід, перебували в епіцентрі сходження і культурних (літературних) векторів. Тому в слов'янських літературах часто простежується симбіоз і дифузія східних та західних тенденцій, що, в результаті інтеракції цих

культур, породжує гібридність і синтетичність художніх утворень. Поява нових жанрових різновидів та їх модифікацій є результатом еволюційного поступу, і це передбачає не лише поетапний розвиток, оновлення, а й внутрішні зміни та повернення до минулого.

Процес приживлення жанрових форм в іншій національній літературній полісистемі відбувається по-різному. Існують жанри, які зазнають значної модифікації, а є такі, що постійно зберігають головні генологічні ознаки, сформовані в глибоку давнину. „Жанр здатен посправжньому виявити як свою динамічність, свою мінливість, що межує зі зникненням, так і деяку свою консервативну постійність, що прямує за ним, подібно хвосту комети” [10, с. 9]. Пристосовуючись до кожної національної літературної полісистеми шляхом актуалізації в окремих художніх текстах, жанри набувають нових формальних характеристик. Це стає причиною втрати канонічної моделі генологічного утворення, того жанрового осердя, що творилося „на основі стійких жанрових властивостей, які уклалися протягом століть” [4, с. 7].

Адаптація жанру до іншого мистецько-культурного простору завжди супроводжується процесами його трансформації. Нонна Копистянська, розглядаючи питання генетичних і типологічних форм спадковості окремих жанрів, пояснює це явище з огляду на існування в різних традиціях не лише національного, а й міжнародного досвіду та еволюцію жанру, яка відбувається у його „рідній” літературі [12, с. 53]. При цьому дослідниця наголошує: „від того, що одна література переймає від інших літератур жанри, вона не стає менш національною і самобутньою. Важливо, як вона ними розпорядиться, бо переймається і засвоюється як своє тільки те, що відповідає власним традиціям і потребам” [12, с. 53].

Псалом як культурно-історичний, мистецько-естетичний і літературний феномен, перебуваючи в епіцентрі сходження літературних векторів, під дією синтезу кількох світоглядних систем трансформувалася не лише в ідейно-змістовому плані, а й у формально-структурному. Вбираючи в себе ознаки літературних і фольклорних жанрів, псалмова поезія слов'янських літератур зазнавала постійних деформацій, які виявляються при зіставленні її з автентичними текстами книги Старого Заповіту. Літературний псалом як жанр, з одного боку, корегується канонічною матрицею, а з іншого – відкритий для зовнішніх впливів. Розширення змістового наповнення виводить його за межі традиційних генологічних характеристик біблійного псалма, що стає причиною появи відповідних модифікацій. У цьому зв'язку принциповим є розгляд псалмодики в контексті розвитку літературного процесу загалом. В. Живов вказує на неможливість відстороненого побутування певного жанру, наголошуючи, що інновації, які виникають у перекладах із Книги Псалмів, вагомі для всієї поетичної системи: „псалмові переспіви генерують нові явища, що екстраполюються на поезію високого стилю взагалі” [9, с. 154].

Усі релігійні тексти володіють подвійною природою: це голос Бога, який повинен сприйматися душею, але це і людські книги, які мають усі текстові характеристики та підпорядковуються законам літературних жанрів. Автори псалмових переробок завжди „виступали у ролі співтворців, не будучи творцями у повному розумінні слова. Поетичні переспіви, актуалізуючи ідеї „прототексту”, відображали водночас і суб’єктивне сприйняття першоджерела і суб’єктивну мотивацію автора-перекладача” [7, с. 3]. Така дуальна природа генологічного утворення літературного псалма зумовлена накладанням світоглядних матриць: канонічного сакрального дискурсу та власної концепції авторського світовідчуття, з одного боку; східної і західної свідомостей – з іншого. Категорія авторської свідомості, на думку М. Кодака, „конкретизуючи зміст понять „суб’єкт творчості”, „індивідуальність художника”, відкриває підходи до цілісного, системного розуміння поетики твору і творчості митця” [11, с. 1]. Власне, це спричинилося до того, що в красному письменстві поетичні переспіви Книги Псалмів стали способом експресії візії їхніх авторів.

Проблема авторського прочитання біблійної псалмової поезії є об’єктом наукового дослідження Тетяни Доссе, яка неодноразово акцентувала на „уявленні про жанр поетичного переспіву псалмів як про інтерпретації сакрального і водночас ліричного тексту, якому властивий особливий „внутрішній” взаємозв’язок особистісних та надособистісних начал. Відповідно, роль Автора як суб’єкта свідомості і творчої діяльності в художній організації цього унікального жанру суттєво відрізняється від авторської позиції у звичайному художньому творі” [7, с. 4]. Розглядаючи специфіку суб’єктно-мотивованої поетичної природи літературного псалма в російській полісистемі, учена висновує положення про заломлення канонічного тексту крізь призму авторської свідомості [7, с. 16]. Беручи до уваги її твердження, можемо говорити про реалізацію у псалмових переробках різноманітних контекстів: від індивідуально-авторського до суспільно-національного.

Отже, літературний псалом виступає мірою співвідношення між біблійним першоджерелом та власне авторським текстом: чим ближчий він до сакрального зразка, тим менше у ньому представлена авторська позиція, і навпаки. Певної „гармонії”, „балансу” у цьому взаємозв’язку можна досягти лише за умови взаємного і повного накладання двох світоглядних матриць: біблійного розуміння священного поетичного твору та відповідного йому авторського сприйняття. Однак, на думку М. Фуко, „текст завжди має в собі певну кількість знаків, які вказують на автора”. Це можуть бути граматичні чи стилістичні особливості, які виконують різну роль у його організації. „Автор забезпечує основу не тільки для пояснення певних подій твору, а й для пояснення їхньої трансформації, спотворення, різних модифікацій через його біографію, соціальний стан, через виявлення його основного задуму” [17, с. 605-606]. З огляду на це, ми не можемо говорити про повне затушовування біблійних елементів у літературних псалмах, які подібно палімпсесту

постійно проступають крізь авторський пласт твору. Таким чином, біблійні канонічні тексти Псалтиря і зразки їх поетичного переосмислення знаходяться у процесі перманентного протистояння. Унаслідок погодження двох систем як результат виникають переспіви, наслідування та стилізації Книги Псалмів, в разі непогодження – різноманітні пародії та іронічний дискурс.

„Автор творить, керуючись не лише своїми свідомими намірами, але і надособистісним началом, не завжди усвідомлюючи свої стремління” [8, с. 180]. Таке ж твердження позиціонує класична герменевтика, наголошуючи, що часом читач і критик можуть краще висвітлити суть літературно-мистецької структури і подати глибшу інтерпретацію, ніж сам автор. Сакральний дискурс наділений безкінечними смисловими потенціями. Відтак кожен новий автор переробок псалмової лірики, як і кожен новий її читач, відшукує усе нові смисли, закладені у першоджерелі, й відтворює їх відповідно до власного бачення та розуміння.

З огляду на те, що біблійний псалом – явище більше ритуальне, ніж естетичне, хоча й не позбавлене сильного естетичного начала, – основна його функція не лише створювати відповідну емоційну атмосферу та впливати на почуття реципієнта, але, насамперед, здійснювати вплив на відповідні сили земного та неземного буття. Літературний псалом як феномен художньої творчості, зорієнтований на сакральне джерело, не може бути повністю позбавлений цього сакраментального осердя, відтак поєднує в собі подвійне функціональне навантаження. Слушне з цього приводу зауваження про те, що майже всі „суто літературні жанри зберігають сакральну функцію, яка позначається на їх структурі та сприяє консервації в них елементів синкретизму” [5, с. 21]. Літературознавець Тетяна Доссе вважає причиною існування різних жанрових модифікацій біблійного псалма власне збереження ритуальної функції звеличення Бога: „наявність у перекладах псалмів і елегійних настроїв, і любові, і ненависті, і страждання, і радості, і плачу, і покаяння пояснюється важливою роллю залишково-сакральної функції, пов’язаної з прославленням. Прославлення Бога в переспівуваннях, як і в псалмах, дозволяє зберегти орієнтацію жанру „ззовні”, тобто на слухача та умови виконання, і цементує його як єдине ціле, не дозволяючи розпадатися на потенційні жанри” [8, с. 108].

Автор-перекладач псалмової поезії обмежений існуванням канонічної традиції розуміння біблійних текстів та їх ритуальним призначенням, а отже, першопочатково зорієнтований на усталене герменевтичне прочитання джерела свого натхнення. Свідомість автора, вступаючи у складні взаємозв’язки із закладеним у наслідувальному зразку світоглядом, розпочинає тим самим певний діалог із сакральною мистецькою структурою, який спричиняється або до взаємного погодження та пристосування авторського та біблійного задумів, або до їх полемічного співіснування. Трансформації в таких

випадках зазнають не лише поетичні твори Святого Письма, а й власна позиція автора.

Смислова переакцентація, посилення особистісного начала є характерними ознаками будь-якого біблійного переспіву. Однак, на нашу думку, принципова різниця між сакральним псалмом як „твором юдейської та християнської релігійної лірики” [2, с. 104] і літературним псалмом як жанром власне європейським не зводиться лише до окреслення специфіки структурної трансформації „віршів прозових у вірші метрично впорядковані” [15, с. 51]. Літературний псалом та його біблійний прототип „протистоять один одному не стільки як світська та сакральна література, скільки як література та не-література взагалі” [2, с. 104].

За визначенням С. Аверінцева, сакральний псалом як витвір юдейської поезії виникає на стадії дорефлексивного традиціоналізму. Цей етап розвитку генологічного утворення характеризується тим, що як жанротвірні розглядаються не літературні, а позалітературні критерії: не особлива тематика, композиція, об’єм, ритм твору, система зображально-виражальних засобів, а місце цього тексту серед інших культових зразків, його позалітературна ситуативна доцільність [1]. Власне, це і зумовило принципову „анонімність” близькосхідного дискурсу, який оперує не категорією „авторства”, а категорією „авторитету”.

У працях дослідника неавторське слово біблійних псалмів пов’язується з особливостями сприйняття словесної творчості східними „мудрецами”, „пророками”. На відміну від грецьких літераторів і художників нового часу, „пророк” не ототожнював себе з творцем, а свої висловлювання не позиціонував як художні твори, що пояснювалося відсутністю самовизначення, визнання власної індивідуальності, відділення себе від інших у свідомості „пророка”. Процес самоідентифікації С. Аверінцев описує так: „Самовизначитися – це означає провести уявний розподіл між собою і не-собою, усвідомити себе неподільним і від усього відділеним, рівним собі самому „атомом” [2, с. 21]. Таке самопредставлення і самопроявлення характерне для антропоцентричної літератури нової європейської літератури у її протиставленні теоцентричному близькосхідному красному письменству.

Специфічний статус категорії авторства у літературній системі старозаповітного типу спричинився до відкритості форми біблійного тексту, діалогічного начала псалмової поезії: „кожне слово Святого Письма говориться всередині безпосередньо-життєвого спілкування того, хто говорить, зі своїм Богом і з собі подібним: так, пророк у жодному разі не претендує на „створення” певного шедевр..., але бажає бути по-людськи почутим” [2, с. 20]. У цьому контексті окремого уточнення потребує природа діалогічності у сакральних псалмах та їхніх переосмисленнях. У тестах Псалтиря діалогізм – характерна ознака пророчого висловлювання, яка проявляється і на рівні форми, і на рівні змісту. Навіть якщо у поетичному зразку відсутній прямий

діалог псалмоспівця і його Творця, діалогічність може проявлятися через принципову відмову від зачину чи кінцівки, в будові псалмового тексту як чергової репліки у безкінечному спілкуванні людини і Бога, як-от у Пс. 4: 2; 5:2; 7:2; 12:2 та ін. У псалмових поетичних перетрактуваннях діалог людини з її Творцем є, як правило, лише своєрідним тематичним тлом, яке виокремлює цей жанр серед інших генологічних форм духовної лірики.

Неможливість повністю відокремити пророче висловлювання від обрядовості, культу, життєвої ситуації зумовили переважання нарації над описом у біблійному дискурсі. Для псалмоспівця характерна позиція спостерігача, який милується і описує створений Богом Всесвіт, незважаючи на те, що пафос захоплення світом – одна з перманентних ознак Псалтиря. Це протиріччя пояснюється тим, що в Книзі Псалмів світ змальований не як статична картина, побачена крізь призму естетичного сприйняття художника, а як картина динамічна: „світ подається у стані катастрофи і чуда, які виводять речі з тотожності самим собі” [2, с. 36]. Саме тому в сакральних псалмах об’єкти навколишнього світу ніколи не стають „об’єктами цільового опису, які виражають незацікавлену радість ока”, а „суб’єктом вибору і дій” завжди є людина [2, с. 38].

Таким чином, першопочатково псалом не був жанровою формою виключно літературного, естетичного призначення, а поставав позалітературним генологічним утворенням, який сформувався у межах життєвої і обрядової ситуації – „Sitz im Leben” (Р. Лоут), – синкретичним жанром, в якому саме висловлювання невіддільне від умов його виголошення, а його основні риси визначаються не стільки літературними нормами, закріпленими у теоретичних трактатах, скільки їх культовим чи побутовим призначенням. Принципова „анонімність”, установка на неавторське слово визначили відсутність у біблійному псалмовому дискурсі відстороненої оцінної авторської візії, естетизації явищ, які описуються. Власне, у такому вигляді був перейнятий сакральний псалом старослов’янською літературною полісистемою.

На зміну першій стадії прийшов етап „рефлексивного традиціоналізму” (С. Аверінцев), коли жанр визначається уже не життєвими обставинами його побутування, а літературними нормами, канонами, кодифікованою поетикою. Із початком дослідження біблійного дискурсу не лише під кутом зору богослужбового призначення, а крізь призму його літературності Книга Псалмів розглядається як власне поетичний текст, до якого можна застосувати естетичні критерії оцінки. Саме це стало причиною розвитку „обігрування” сакрального джерела, мистецтва комбінаторики, яке дозволяло вибудовувати поетичний потік із цитат, алюзій, фрагментів інших текстів. Такий риторичний підхід до віршоскладання дозволяв у межах одного твору поєднувати християнський та язичницький світогляди.

Для стадії рефлексивного традиціоналізму вирішальним було не лише визначення сутті жанрової форми, виходячи із літературних норм, але і домінуюче становище категорії жанру в порівнянні з категорією авторства: „жанр ніби має свою волю, і воля автора не посміє їй суперечити. Автору для того і дана індивідуальність, характерність, щоби брати участь у „змаганні” зі своїми попередниками в межах одного жанрового канону, тобто згідно з одними правилами гри. Поняття „змагання” ... – одна з найважливіших універсальї літературного життя під знаком рефлексивного традиціоналізму” [2, с. 108]. Власне, таким жанровим утворенням, яке опинилося у центрі подібних змагань у багатьох європейських літературних полісистемах стало переосмислення сакральної псалмової лірики світськими поетами, які мимовільно вступали у діалог зі своїми попередниками.

При такому риторичному підході до переоповідання біблійних текстів поетичною мовою літературний псалом як жанрова форма релігійної лірики не міг стати засобом подолання чіткого жанрового канону. Відтак індивідуальні почуття, переживання митців не знаходили вичерпного вираження у такого типу творах: „єдиний твір-змагання належить відразу всім авторам... і нікому із них зокрема; він, взагалі, не має автора, тобто його сприйняття не передбачає ніякого фону-носія, фону особистості, на яку хоча б умовно проектується будь-яке відкриття” [6, с. 132].

Епоха рефлексивного традиціоналізму в слов'янському культурно-мистецькому просторі, за визначенням С. Аверінцева, проіснувала до початку ХІХ століття. Естетика романтизму вимагала від художника слова не просто виконання загального естетичного завдання, а створення індивідуальних, авторських творів, не сліпого використання стилістичних прийомів інших поетів, а пошуку нових, оригінальних засобів, не „готового”, а „живого” слова. Відтак із процесом руйнування жорсткого жанрового канону сакрального псалма починається долучення власне авторського тексту до традиційного біблійного оформлення. Однак зв'язок із сакральним праджерелом не втрачається.

Переосмислення псалмової поезії як генологічне утворення виявляє свою специфіку через іманентну орієнтацію на першоджерело, з якого черпає теми, мотиви, топоси, образи і т. д. Кожен автор опрацьовує ці елементи по-своєму, коректуючи, розставляючи свої акценти, намагаючись самовиразитися і як творець, і як конкретна особистість. Незважаючи на те, що жоден автор-перекладач / переспівувач сакральної поезії не зображає самого себе як „Я”, не відкриває напряду свого внутрішнього світу, а робить це лише опосередковано, загальний інтимно-сповідальний лад Книги Псалмів допомагає відчути його „особистісне” начало. Таким чином, можемо говорити про збереження фундаментальної „архаїчної пам'яті” жанру літературного псалма.

З огляду на те, що автор псалмової лірики є, перш за все, її інтерпретатором, особливістю жанру вважаємо його пластичність, яка виявляється у зміні часових координат художнього образу: часто минуле сприймається з проекцією на сьогодні, вступаючи з ним у безперевний діалог. Прикладом такого взаємозв'язку є перетрактування поетами тексту Пс. 136 (7), в якому письменники співвідносили проблему рабства ізраїльського народу з національним поневоленням України, про що вже частково йшлося у попередньому розділі. Часовий інтервал у цьому випадку слугує своєрідним фільтром, який сприяє нівелюванню одних моментів та увиразненню інших. Ядром, яке допомагає вибудувати паралелі та утримує цілісність між оригінальним авторським твором та першоджерелом, є авторська інтенція, намір. Значне місце при перетрактуванні псалмової поезії відводиться не лише історичній реконструкції біблійного тексту і послідовному з'єднанню контекстів сьогодні та старозаповітного минулого, а й розширенню світобачення перекладача / переспівувача.

Враховуючи усе вищесказане й беручи до уваги теорію М. Бахтіна про діалогічність висловлювання та обов'язкову наявність „другого”, висновуємо положення про внутрішній діалог літературного псалма, який виливається у діалог між авторським та неавторським компонентами: „художній твір реально постає як драма взаємозв'язків свідомостей автора та „інших”, зберігаючи свою відносну самостійність. Автор – суб'єкт діалогічних стосунків з „іншим” [16, с. 71]. Роль „іншого” у цьому контексті вбачаємо і в наявності сакрального праджерела, і в існуванні інших варіантів переосмислення того ж псалма, як-от переспіви Пс. 1 В. Александровим, М. Карпенком, П. Кулішем, М. Максимовичем, Т. Шевченком, Тетяною Яковенко. Отже, жанр літературного псалма вступає у подвійну діалогічність – і внутрішню, і зовнішню. В результаті такої взаємодії народжується і продукт мистецької творчої діяльності, і матеріальна об'єктивація традиції культурного досвіду.

Одним зі способів експресії „самості” автора є долучення до сакрального дискурсу індивідуальних контекстів: „об'єктом авторського заломлення (переложення) є не предметно-матеріальний світ, а абсолютна надсуб'єктна форма – канонічний текст Псалтиря. Ідеологічна заломленість Книги Псалмів (як і в житті) в художньому переосмисленні може бути різною: пізнавальною, етичною, політичною, релігійною, – і це заломлення належить саме автору. Але у свідомості автора переспіву псалмів з особливою силою відображається „чужа оцінка”, „чуже слово”, „чуже” світовідчуття, оскільки вони зображені у готовій формі в Псалтирі, а також етичні, пізнавальні, релігійні та ідеологічні утворення, що входять до складу Святого Письма” [8, с. 175]. Таким чином, спостерігаємо ще одну вісь перехрещення – контекстуальну, коли історичний, національний, суспільно-політичний контексти псалмового дискурсу накладаються на відповідні контексти автора, вибудовуючи міжтекстуальну цілісність: художній твір – це „місце перетину текстових площин, як діалог

різного виду письма, – самого письменника, реципієнта (або персонажа) і, нарешті, письма, створеного теперішнім або попереднім культурним контекстом” [3, с. 6-7].

Своєрідна „гра” контекстів у генологічній формі літературного псалма – і жанротвірний елемент, і спосіб авторського самовираження. Так, в українській псалмовій традиції чітко простежується історико-національна паралель народного поневолення: Україна – Ізраїль, яка глибоко опрацьовувалася поетами ХІХ-ХХ століть. Накладання двох текстових систем увиразнюється при порівнянні образів-топосів оригінального твору та його переробки. Так, у переспіві Пс. 136 для позначення старозаповітного „едомські сини” знаходимо „злі едомляни” в М. Карпенка, „сини Едома” – у М. Максимовича, „едомляни зліі” – у Т. Шевченка, які допомагають ідентифікувати авторське ставлення до ворогів: від поміркованого до радикального.

Кожне нове художнє явище у жанрово зорієнтованому тексті передбачає пристосування індивідуального / особистісного до нових обставин соціального, морально-етичного та власне естетичного буття (колективного надособистісного). Виявлення новаторських елементів у межах усталеної жанрової форми підтверджує положення про її пластичність та змінність. Однак варто акцентувати і на достатній презервації генологічного утворення літературного псалма, яка оприявнюється через збереження жанрової пам’яті сакрального праджерела. Автор літературних псалмів – не творець, а лише перекладач / переспівувач, який виходить із заданого канону. Основна тема та мотив переосмислення не є самостійними, а зорієнтовані на сакральне джерело й обмежені його світоглядною матрицею. Текст псалма сприймається інтерпретатором із кількох перспектив: релігійно-канонічної, поетичної, національної, індивідуально-психологічної, що дозволяє говорити про актуалізацію різних контекстів.

1. *Аверинцев С.* Поэтика ранневизантийской литературы / Сергей Аверинцев. – М. : Coda, 1997. – 342 с.
2. *Аверинцев С.С.* Риторика и истоки европейской литературной традиции: [сб. ст.] / Сергей Сергеевич Аверинцев. – М. : Языки рус. культуры, 1996. – 446 с. – (Язык. Семиотика. Культура).
3. *Бахтин М.* Вопросы литературы и эстетики: исследования разных лет / Михаил Михайлович Бахтин. – М. : Худож. лит., 1975. – 502 с.
4. *Бовсунівська Т.В.* Основи теорії літературних жанрів: монографія / Тетяна Володимирівна Бовсунівська. – К. : Київський університет, 2008. – 519 с.
5. *Бройтман С.Н.* К проблеме субъектного синкретизма в устной народной лирике / С.Н. Бройтман // Литературное произведение и литературный процесс в аспекте исторической поэтики: межвуз. сб. науч. тр.; [редкол.: В.И. Тюпа (отв. ред.) и др.]. – Кемерово : КГУ, 1988. – 189 с.
6. *Гуковский Г.А.* К вопросу о русском классицизме. Состязания и переводы / Г.А. Гуковский // Поэтика. Временник отдела словесных искусств ГИИИ. – Л. : Academia, 1928. – Вып. IV. – С. 126-148.

7. *Доссэ Т.Г.* Специфика субъектно-мотивированной поэтической природы жанра переложений псалмов в русской литературе : автореф. дис. На соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.01.01 „Русская литература” / Т.Г. Доссэ. – Ярославль, 2007. – 21 с.
8. *Доссэ Т.Г.* Специфика субъектно-мотивированной поэтической природы жанра переложений псалмов в русской литературе : дис. ... канд. филол. наук : 10.01.01 / Доссэ Татьяна Григорьевна. – Ярославль, 2007. – 313 с.
9. *Живов В.* К предыстории одного переложения псалма в русской литературе XVIII века / Виктор Живов // *Jews and Slavs*. – 1993. – Vol. 1. – P. 132-160.
10. *Затонский Д.В.* Сцепление жанров / Д.В. Затонский // *Жанровое разнообразие современной прозы Запада* / [Д.В. Затонский, Т.Н. Денисова, Ю.П. Уваров, В.И. Оленева; отв. Ред. Д.В. Затонский]. – К. : Наук. думка, 1989. – С. 4-58.
11. *Кодак М.П.* Авторська свідомість письменника і поетика української літератури кінця ХІХ – початку ХХ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук : спец. 10.01.01 „Українська література”; 10.01.06 „Теорія літератури” / М.П. Кодак. – К., 1997. – 40 с.
12. *Копистянська Н.Х.* Жанр, жанрова система у просторі літературознавства : [монографія] / Нонна Хомівна Копистянська. – Львів : ПАІС, 2005. – 368 с.
13. *Лотман Ю.М.* Внутри мыслящих миров: человек – текст – семиосфера – история / Юрий Михайлович Лотман. – М. : Яз. рус. культуры, 1999. – 477 с.
14. *Лотман Ю.М.* В школе поэтического слова: Пушкин, Лермонтов, Гоголь / Юрий Михайлович Лотман. – М. : Просвещение, 1988. – 350 с.
15. *Луцевич Л.Ф.* Русская псалтырная поэзия: стихотворные переложения псалмов XVIII в.: дис. ... канд. филол. Наук : 10.01.01 / Луцевич Людмила Фёдоровна. – Кишинев, 2002. – 428 с.
16. *Рымарь Н.Т.* Теория автора и проблема художественной деятельности / Н.Т. Рымарь, В.П. Скобелев. – Воронеж : ЛОГОС-ТРАСТ, 1994. – 262 с.
17. *Фуко М.* Що таке автор? / Мішель Фуко // *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / [антологія / підготовка текстів, прим., упорядкув., ред. М. Зубрицької]. – [2-ге вид., доповнене]. – Львів : Літопис, 2002. – С. 598-613.

Summary

In this article many-sided intertextual connection between two genre structures – biblical and literary psalms is revealed, which does not allow to talk about the complete shading of elements of sacred originals in new formations, which, as a palimpsest, is vivid through the author layer of new artistic structure. The specificity of refraction of canonical text through the prism of author perception is outlined; the methods of display of author vision in Literary Interpretations of Bible Psalm are traced.

Key words: psalm, genre, interference, literary polysystem, author.

Стаття надійшла до редколегії 22.10.2009